

ŞİZOFRENİ VE AİLE

Çok güçlü biyolojik köken!!!

Genetik aktarım %70 - %80

Şizofrenide Premorbid Bir Stresör Olarak Aileye Tarihsel Bakış

- ▶ Erken dönem psikanalistlerden Sullivan, 1931 yılında, şizofreninin **anne ile acı verici deneyimler** ve **yetersiz annelik** sonucu ortaya çıktığını öne sürmüştür.
- ▶ Aynı yıl, Levy **aşırı koruyucu anne** ve **reddedici anne** kavramlarını ortaya koymuştur.

- ▶ Fromm-Reichmann 1948'de **şizofrenojenik anne** (şizofreniye sebep olan anne) kavramını ileri sürmüştür.
- ▶ Bu kavram, çocuğunun şizofreni geliştirmesine neden olan;
 - (a) açıkça soğuk, reddedici, agresif, eleştirici, dominant ve aşırı talepkar;
 - (b) aşırı koruyucu şekilde davranarak çocuğu baskı altına alan reddedici bir anneyi anlatmaktadır.

- ▶ 1950'lerde aile terapisinin gelişimiyle beraber, özellikle anneye yönelik suçlamalardan uzaklaşılarak, ailenin tümünün şizofreninin gelişiminde önemli olduğu kabul edilmeye başlanmıştır.
- ▶ Gregory Bateson, John Weakland, Don Jackson ve Jay Haley'den oluşan Palo Alto grubu, şizofreni hastalarının ailelerindeki iletişim örüntülerini incelemeye başladılar.

Çifte açmaz (double bind):

- ▶ Aile üyelerinin şizofreni geliştiren bireye verdikleri çelişkili mesajlar sonucunda kişinin içine düştüğü karmaşık durum.
- ▶ Hasta, aynı anda birbiriyle çelişen iki mesaj alır. Bir mesaj görece açıkken, diğeri genelde belirsizdir (sözel olmayan mesajlar).
- ▶ Sonuçta kişi hangi mesaja uyarsa uysun, yanlış bir tepki vermiştir.

Çarpık evlilik (Lidz, 1949):

- ▶ Eşlerden zayıf olanın, daha güçlü olanın baskınlığını ve mantıksızlığını kabullendiği bir evlilik ilişkidir.
- ▶ Bu tür evlilik ilişkileri görünüşte bir uyuma ve sahte karşılıklı bir rıza durumuna yol açar.
- ▶ Kabul edici durumdaki ebeveyn, evde herşeyin normal olduğunu göstererek, çocukların gerçeklik algısını bozar.

Evlilik yarılması (Lidz, 1949):

- ▶ Rollerin karşılıklılığında veya amaçların tamamlayıcılığında sürekli, kronik olarak başarısızlığa uğranan ilişkiyi tanımlar.
- ▶ Kendi problemleriyle meşgul olan ebeveyn, çocuklardan destek olarak ve sempati toplama konusunda diğer ebeveynle rekabete girerek, diğer ebeveynin değerini azaltır.

Sahte birliktelik: Wynne, Rykoff, Day ve Hirsch (1958)

- ▶ Aile üyelerinin birbirlerine karşı açık, anlayışlı ve empatikmiş gibi görünmekle birlikte, aslında anlaşmazlıkların üzerini örttükleri ve temelde aralarında çok uzak bir ilişkinin olduğu bir aile tablosudur.

İletişim sapması: Wynne ve Singer (1963)

- ▶ Bütünlüğü kaybolmuş, bir konuya odaklanmayı sürdürmede yetersiz kalan ve organizasyonu bozulmuş bir iletişim biçimidir.

Bowen (1960):

- ▶ Şizofreninin gelişiminde üç kuşaktaki sorunların, en sonunda üyelerden birinde şizofreninin ortaya çıkması ile sonuçlandığını ileri sürmüştür.
- ▶ Bu ailelerde, anne-baba arasındaki ilişkinin uzaklığını anlatmak amacıyla duygusal boşanma terimini kullanmıştır.

ŞİZOFRENİNİN ETİYOLOJİSİNDE AİLE DEĞİŞKENLERİ

Sosyal Sınıf ve Ebeveynlerin Yaşı

- ▶ **Düşük sosyo-ekonomik düzey:** Düşük SED'den gelen bir ailede doğmak - fakirlik, yaşam stresini arttırıyor olabilir.
- ▶ Babanın yaşça büyük olması (özellikle 50 yaşından sonra çocuk sahibi olması) - nedeni henüz net değil, babanın yaşı genetik mutasyon riskini arttırıyor olabilir.

İletişim sapması

- ▶ Bütünlüğü kaybolmuş, bir konuya odaklanmayı sürdürmede yetersiz kalan ve organizasyonu bozulmuş bir iletişim biçimidir.
- ▶ Dilsel-sözel akıl yürütmede algısal-bilişsel bozulmalar, akıl yürütme problemleri, tutarsızlıklar görülür.

Aile İşlevselliği

Şizofrenide aile işlevselliğine ilişkin çalışmalarda, işlevselliğe dair 3 boyut dikkati çekmektedir:

- Eleştirel / atışmalı,
- Kısıtlı / sınırlanmış (düz afekt, sınırlı iletişim)
- Sınır problemleri (kaotik yapı, yapışık ilişkiler)

AİLE DEĞİŞKENLERİNİN ŞİZOFRENİNİN GİDİŞİ İLE İLİŞKİSİ

Duygu Dışavurumu

Duygu dışavurumu, ebeveynlerin (ya da akrabaların) hastayla nasıl iletişim kurduğu / konuştuğu; bu konuşmanın tonu ve duygusal içeriğidir. Üç ögesi vardır:

- **Eleştiricilik:** Hastanın davranışlarının hoşlanılmayan yönleri hakkında beğenmeme veya kızgınlık/kin ifadeleri.
- **Öfke:** Bir insan/bütün olarak hasta hakkında aşırı olumsuz duyguların ifade edilmesi.
- **Duygusal aşırı ilgilenme:** Hastaya yönelik aşırı koruyuculuk.

Afektif Stil

- ▶ Afektif stil, akrabaların hastayla etkileşimler sırasındaki tutumlarıdır.
- ▶ Duygu dışavurumu ile yakından ilişkili bir kavramdır.
- ▶ Pozitif (destekleyici) ve negatif (eleştirel, zorlayıcı) olmak üzere iki ayrı türde olabilir.

Ailenin Yüklü

- ▶ Aile üyeleri ekonomik ve hukuki konular, tedavinin düzenlenmesi, ilaç tedavisinin yürütülmesi gibi konularla uğraşırlar.
- ▶ Ayrıca ciddi bir ruhsal hastalık nedeniyle zayıf düşmüş sevilen biri için duygusal bakım sağlarlar.
- ▶ Bu nedenle, aile üyelerinin üzerindeki duygusal yükün, hastaya karşı tutumlarını ve bakım verme davranışlarını nasıl etkilediği önemli bir konudur.

AİLE DEĞİŞKENLERİNİN ŞİZOFRENİNİN TEDAVİSİNDEKİ ROLÜ

- ▶ İlaç tedavisi birincil tedavi olmakla birlikte, aileye yönelik müdahaleler, tedavi sürecinde, özellikle relapsların azaltılmasında, önemli bir rol oynamaktadır.
- ▶ Aileye yönelik müdahale programları konuları:
 - Şizofreninin doğası ve etiyolojisi,
 - Sağlıklı iletişim stilleri,
 - Problem çözme becerileri,
 - Destek